

עירובי תבשילין # 1

- משנה ביצה, ב, א
יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל כתחילה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב. ואם הותר הותר לשבת.
- 5 ועושה תבשילין¹ מערב יום טוב וסומך עליו לשבת.
בית שמי אומ'. שני תבשילים. ובית הלל או'. תבשיל אחד.
מודים ב: ד'ג ובביצה ש²על³ל⁴יון⁵ שהן שני תבשילין.
אכלו או שאבד לא יבשל עליו כתחילה.
שייר ממנו כל שהוא סומך עליו בשבת.
- 10 תוספתא ביצה ב
הלכה א
יום טוב שחל להיות ערב שבת אין מערבין לא בחצירות ולא בתחומין דברי ר'
וחכמים אומ' מערבין בחצרות אבל לא בתחומין
מערבין בפת לשבת ובתבשיל ליום טוב
15 תבשיל שאמרו אפי' צלי אפי' שלוק אפי' קוליס שנתן עליו חמין מערב יום טוב
הלכה ב
העושה תבשיל מערב יום טוב אופה ומבשל עליו בשבת¹ ומטמין עליו את החמין ורשיי לאוכלו מבעוד
יום ורשיי ליתנו במתנה ותחלתו וסופו אין לו שיעור
הלכה ג
20 רשאין בני חצר לעשות תבשיל לאפות ולבשל עליו בשבת² ורשיין לעשותו שתוף למבוי
הרי ששכח ולא עירב ואחרים שעירבו מותרין לעשות לו הוא עצמו ששכח ולא עירב מותר למלות לו
חבית של מים ולהדליק לו את הנר
הלכה ד
אמ' ר' שמעון בן לעזר מודים בית שמי ובית הלל שהן שני תבשילין
25 על מה נחלקו על הדג והביצה שעליו שבית שמי או' תבשיל אחד ובית הלל או' שני תבשילין
מודים שאם יבשל שני מינין בקדירה או שפירפר ביצה על גבי הדג או שחתך קפלוט תחת הדג שהן שני
תבשילין
הלכה ה
אין אופין מיום טוב למוצאי יום טוב³ אבל ממלא לו קדירה בשר אפי' לא אכל אלא דבר מועט וממלא
30 לו מיחם מים אפי' לא שתה הימנו אלא כוס אחד אבל האופה אין אופה אלא כדי צרכו ר' שמעון בן
לעזר אומ' ממלא אשה את התנור פת מפני שהפת יפה כל זמן שהתנור מלא
הלכה ו
אין עושין לא לאכילת גוים ולא לאכילת כלבים ביום טוב מעשה בשמעון התימני שלא יצא בלילי יום
טוב לבית המדרש לשחר' מצאו ר' יהודה בן בבא אמ' לו מפני מה לא באתה אמש לבית המדרש אמ'
35 לו מצוה אחת אירע לי ועשיתיה בלשת של גוים נכנסה לעיר והיו מתיראין שמא יצחיבו את בני העיר
עשינו להם עגל והאכלנום והשקיננום וסכנום כדי שלא יצחיבו את בני העיר אמ' לו תמהני עליך אם לא
יצא שכרך בהפסדך שהרי אמרו אין עושין לא לאכילת גוים ולא לאכילת כלבים ביום טוב
- תוספתא שבת יד, טז
המולל מלילות מערב שבת מנפח על יד על יד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי
40 המולל מלילות מערב יום טוב מנפח בקנון ובתמחוי אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה כדרך
שעושה בחול
ר' דוסתאי ברי' ינאי אמ' משם ר' ליעזר מוללין על המלול ומציעין על המוצע ואופין על האפוי ומבשילין
על המבושל

¹ בכ"י ערפורט - לשבת

² חסר בכ"י ערפורט

³ בכ"י ערפורט - אין עושין מיום טוב לשבת

- מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה ד
45 את אשר תאפו אפו, ר' יהושע אומר מי שהוא רוצה אפוי היה מתאפה לו והרוצה מבושל היה מתבשל לו.
- ר' אלעזר המודעי אומר הרוצה לאכול דבר אפוי היה טועם בו כל אפויים שבעולם והרוצה לאכול דבר מבושל היה טועם בו כל בשולים שבעולם
ר' אליעזר אומר על אפוי אפו ועל מבושל בשלו הא כיצד יום טוב שחל להיות ערב שבת מנין שאין רשאים לא לאפות ולא לבשל אלא אם כן עירבו ת"ל את אשר תאפו אפו **על אפוי ובשלו על מבושל** :
50
- מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק טז
(כג) אמר' להן הוא אשר דבר ייי שבתון שבת קדש ליי אמרו לו אימתי אמר' להן מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו על האפוי אפו ועל המבושל בשלו ר' יהושע אומר' הרוצה לאפות מתאפה לו והרוצה לבשל מתבשל לו ר' אלעזר המודעי אומר' את אשר תאפו אפו וגומר' הרוצה (לידע) לטעום דבר האפוי טועם בו <טעם> כל אפויין שבעולם דבר בשול טועם בו טעם כל בישולין שבעולם
ר' אל<עזר> אומר' את אשר תאפו אפו וגומר' על האפוי אפו ועל הבישול בשלו כיצד יום טוב שחל להיות בערב שבת מנין אתה אומר' שאין רשאים לופות ולבשל אלא אם כן עירבו ת"ל את אשר תאפו אפו וגומר' **על האפוי אפו ועל המבושל בשלו** ואת כל העודף וגומר'
55
- בבלי פסחים מו, ב
איתמר, האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר: לוקה, רבה אמר: אינו לוקה.
רב חסדא אמר: לוקה, לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה.
רבה אמר: אינו לוקה, אמרינן הואיל.
אמר ליה רבה לרב חסדא: לדידך, דאמרת לא אמרינן הואיל - היאך אופין מיום טוב לשבת?
אמר ליה: משום עירובי תבשילין. -
ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא? -
60 אמר ליה: מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב, ורבנן הוא דגזרו ביה, גזירה שמא יאמרו אופין מיום טוב אף לחול. וכיון דאצרכו רבנן עירובי תבשילין - אית ליה היכירא.
- בבלי ביצה טו, ב
גמרא. מנא הני מילי? -
70 אמר שמואל: דאמר קרא +שמות כ+ זכור את יום השבת לקדשו - זכרהו מאחר שבא להשכיחו. מאי טעמא? - אמר רבא: כדי שיברור מנה יפה לשבת, ומנה יפה ליום טוב.
רב אשי אמר: כדי שיאמרו: אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחומר מיום טוב לחול.
תנן: עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בשלמא לרב אשי, דאמר: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת - היינו דמערב יום טוב - אין, ביום טוב - לא. אלא לרבא, מאי איריא מערב יום טוב? אפילו ביום טוב נמי! -
75 אין הכי נמי, אלא גזרה שמא יפשע.
ותנא מייתי לה מהכא: +שמות טז+ את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו - מכאן אמר רבי אלעזר: אין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל. מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה.
- בבלי ביצה ב, ב
80 אלא אמר רבה: לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה, וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן, ומשום הכנה, וקסבר רבה: כל ביצה דמתילדא האידנא - מאתמול גמרה לה. ורבה לטעמיה, דאמר רבה: מאי דכתיב +שמות טז+ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו - חול מכין לשבת, וחול מכין ליום טוב, ואין יום טוב מכין לשבת, ואין שבת מכינה ליום טוב.
- פסיקתא דזוטרא (לקח טוב) שמות פרשת בשלח פרק טז
ר' אליעזר המודעי אומר על אפוי אפו ועל מבושל בשלו, למדנו ליום טוב שחל להיות בערב שבת שאין רשאים לאפות ולבשל, אלא אם כן עירבו בדבר אפוי ומבושל כגון פת ובשר או כל מיני מאכל, כדי שיסמוך עליו בשבת, שלא יראה כמבשל מיום טוב לשבת, **שכבר תיקן מערב יום טוב לשבת**,
85
- רמב"ם יום טוב ו
הלכה א
90

יום טוב שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשלין ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת, ואיסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבא לבשל מיום טוב לחול, שקל וחומר הוא לשבת אינו מבשל כל שכן לחול, לפיכך אם עשה תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה ביום טוב לשבת הרי זה מותר, ותבשיל זה שסומך עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין.

95 הלכה ב

ולמה נקרא שמו עירוב, שכשם שהעירוב שעושים בחצרות ובמבואות ערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת, כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום, ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין.
+/השגת הראב"ד/ לפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. אי"א הטעם הזה לנערים כי הוא אומר כי הוא שאול מערובי חצירות כלומר זה משום היכר הוא וזה משום היכר הוא מה זה שמו עירוב אף זה שמו עירוב ואינו כן אלא שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יום טוב לעשותם יחד.

100

רמב"ם עירובין א, ו

ומה הוא העירוב הזה, הוא שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת, כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאר לכולנו כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו והרי אנו כולנו רשות אחת, ובמעשה הזה לא יבאו לטעות ולדמות שמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

105

חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף טו עמוד ב

רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. כדפרש"י ז"ל לא מפני שבת תקנוהו אלא מפני כבוד יום טוב, כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת כלל כי מה שהיה לשבת כבר הכינו מבעוד יום, וכל מה שמכין היום מפני יום טוב הוא וכאילו מותר לשבת.

110

תוספות רי"ד מסכת ביצה דף טו עמוד ב

בשלמא לרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט היינו דמעיי"ט ביום טוב לא אלא לרב אשי מאי אריא מעיי"ט אפי' ביום טוב נמי אה"נ אלא גזירה שמא יפשע כך מצאתי גירסא זו כתובה בכל הספרים וכך פירושה בשלמא לרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת מש"ה צריך לערב מעיי"ט שיכין מאז גם לשבת אלא לרב אשי דאמר משום כדי שיאמרו כו' מאי אריא מעיי"ט אפי' אם יערב ביום טוב נמי איכא היכירא שיתקנו שלא יוכל אדם לבשל מיו"ט לשבת עד שיערבו תחלה ביי"ט ולא שיבשלו עירוב ביום טוב שהרי אסור לבשל מיו"ט לשבת אלא יפריש קצת ממה שהכין ליו"ט ויאמר זה יהא עירוב ואחרי כן יבשל מיו"ט לשבת וכיון שלא התרתה לו לבשל בלא עירוב יודע הוא שאין מבשלין מיו"ט לשבת ומתוך אה"נ שהי' די לו בזה אלא גזירה שמא יפשע שהוא טרוד בשמחת יום טוב ולא יערב כלל לפיכך תקנו שיערב מעיי"ט:

120

תוספות מסכת פסחים דף מו עמוד ב

רבה אמר אינו לוקה - וא"ת דאמר בהמצניע (שבת צה.) המכבד והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות ואמאי לוקה לר' אליעזר לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכוורתו מחובר ויש לומר כגון שהדביש הדבש ואינה ראויה לאכול ואפי' אי מיקלעי ליה אורחים לא חזי להו אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו ובהאי שינויא א"ש מה שהקשה ריב"א דשמעינן ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש מסכת ביצה (דף ב:) ובריש בכל מערבין (עירובין לח:) דאמר אין יום טוב מכין לשבת אי אמרת הואיל היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית

130

שו"ע אורח חיים תקכז, א

יום טוב שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה, אבל מבשל הוא כמה קדרות ליו"ט ואם הותיר, הותיר לשבת; ועיי' עירוב, מבשל בתחלה לשבת. (פי' ענין העירוב הוא שיבשל ויאפה מיו"ט לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מעיי"ט לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ביי"ט אלא גמר אותה).

135

מלחמת ה' מסכת ביצה דף יג עמוד ב

הו' יודעים שלא כל המלאכות הותרו ביום טוב אלא הכשר המאכלים לאכלן כגון אפייה ובשול וכיוצא בהן אבל לצוד בעלי חיים שאינן ברשות אדם וכן לעקור דבר מגדולו כגון קצירה ותולדותיה אלו וכיוצא בהן אסורין והן בכלל מלאכת עבודה אי נמי כמו שמפורש בירושלמי מניין שאין בוררין ולא

- 140 טוחנין ולא מרקדין ר' יוסי בשם ריש לקיש אך אשר יאכל לכל ינפש הוא לבדו יעשה לכם מן ושמרתם את המצות כלומר מלישה ואילך למעט טחינה והרקדה וכל שכן קצירה ותלישה תני חזקיה ופליג אך הוא לבדו הרי אלו מעוט מכאן שלא יקצור ושלא יטחון ושלא ירקוד ביום טוב פי' משמעות הן דורשין ולדברי הכל נתמעטו טחינה והרקדה **שלא התירה תורה ביום טוב אלא מלאכות של יומן** כגון שחיטה אפייה ובשול אבל אלו תקון הן ודרך בני אדם לתקן מהם **לימים הרבה** אמרה תורה יתקן כדרכו מחול ליום טוב שלא יתקן מיום טוב לימים הרבה של חול ואף על פי שמצינו היתר במלאכות הללו טוחנין את הפלפלין בריחים שלהן וכל הנדוכין כדרך נמי טחינה היא ונותנין לתלויה ביום טוב והוא תולדה דבורר הנהו **מלאכות דיום נינהו** ומכל מקום נתמעטה קצירה ותולדותיה כגון תולש פירות הנאכלים שלא התירה תורה אלא להכשיר אוכלין שברשותו אבל לעקור דבר מגדולו לא ואפילו לפירות הנפגמים מיום לחבירו כגון תאנים ותותים וכל שכן צידת בעלי חיים שהוא בכלל מלאכת עבודה
- שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן שצט
- 150 (א) בגמרא (דף ט"ו ע"ב) ריש פרק יום טוב. יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחילה מיום טוב לשבת אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותר הותר לשבת. מאי טעמא רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופנין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול. ופרש"י מיום טוב לשבת אלא אם כן התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא קל וחומר מיום טוב לחול לגמרי לא. והובא דבריו ברמ"א ריש סימן תקכ"ז. ואינו מובן דאדרבא אם יראו שהתחיל בחול הוא היתר משום שאינו אלא גומר יאמרו שגם מיום טוב לחול יש היתר זה. ומהיכי תיתי יאמרו קל וחומר מהתחלה על גמר דיו לבא מן הדין כו'. גם צריך להבין קושיות הש"ס שם בשלמא לרב אשי היינו דקתני מערב יום טוב אין ביום טוב לא. ולמה. הא משהניח עירוב תבשילין הבישול שאחר כך חשיב גמר. ובהנחת עירוב תבשילין אין איסור לרב אשי כמו לרבא:
- 160 (ב) על כן נראה דכי אמרינן דאחר שבישל מקצת או שהניח עירוב תבשילין חשיב תבשיל אחר כך גמר. הני מילי בבישול לשבת ושבת בר הכנה הוא. על כן הכנה לשבת מילתא הוא. אבל לחול שכבר בישל מקצת מערב יום טוב במה יחשב שהוא ליום חול זה. דמחשבתו שחישב לכך לאו מידי הוא. ובהכי ניחא לרב אשי מערב יום טוב אין ביום טוב לא דכיון שההיתר משום הכנה והא אין יום טוב מכין לשבת. ועיין רש"י ורשב"א ריש ביצה ודו"ק:
- 165 (ג) והנה הרמ"א ז"ל שם כתב טעמא דרב אשי לבד. וכן הרמב"ם ז"ל [פ"ו ה"א] כתב רק טעמא דרב אשי לבד. וכתב הרב המגיד משום דר"א בתרא. ובשלחן ערוך שם סעיף י"ד מבואר דלתחילה חיישינן לטעמא דרבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב ובדיעבד פסקין כרב אשי. ותימה על מגן אברהם ס"ק כ"ג שכתב בפשיטות טעמא דרבא כדי שיברור. ובעיקר טעמא דרבא צריך להבין למה אם לא הניח עירוב תבשילין לא יבשל מיום טוב לשבת והא עיקר עירוב בשביל שבת תקנוהו שיברור מנה יפה לשבת. וכי בשביל שלא בירר מנה יפה לא יבשל כלל. ואי משום קנס [כעין שכתבו תלמידי ר' יונה [ריש ברכות] בקריאת שמע של ערבית אחר חצות] אם כן הי' ראוי להיות נשנה מצוות עירוב תבשילין. ואחר כך לשנות הדין שאם לא הניח אסור לבשל. ובמשנה נשנה להיפוך דיום טוב שחל ערב שבת לא יבשל לשבת, ואם הניח מותר. איסורא והדר תקנתא. ולר' אשי ניחא דאסור משום גזירה דמיום טוב לחול. ואם הניח מותר. ולרבא לכאורה הוא היפוך הסדר:
- 175 (ד) ואפשר לומר כיון דמצוה להכין לשבת זמנו בערב שבת דכתיב והי' ביום הששי והכינו [ובגמרא שבת [ק"ז ע"ב] אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת דכתיב והי' ביום הששי והכינו] לא הי' שייך לתקן להניח מערב יום טוב עירוב תבשילין כדי שיברור לשבת כיון דמערב יום טוב עוד לא חל החיוב להכין לשבת. על כן התקינו על ערב שבת שלא יבשל בלא עירוב תבשילין מערב יום טוב. וכיון שאי אפשר בערב שבת אלא אם כן התחיל מערב יום טוב. על כן מערב יום טוב זמנו. כעין שכתבו התוספות מנחות (דף נ"א ע"א) בדיבור המתחיל אפי לה דכיון דלא דחי שבת מערב שבת זמנו. הכא נמי כיון שאי אפשר להתחיל מערב שבת מערב יום טוב זמנו:
- 180